

Amit Európa a Bibliának köszönhet

Európa kiváltsága, hogy elsőként fogadta be a Bibliába foglalt isteni kijelentést az egész földrészre kiterjedően, és ez kovászként áthatotta az európai emberek életérzését, gondolkodását és kultúráját. A kinyilatkoztatásnak – nézetem szerint – különösen a következő elemei voltak döntő hatással Európára, a hitben élőkre közvetlenül, a hitben nem élőkre pedig közvetett módon.

Isten valódi transzcendenciája

Az ókori népek sokistenhitével szemben a Biblia csak egy Istenről tanúskodik. De ami ennél is fontosabb: ez az egy valóban Isten. A népek mítoszaiban az istenek, félistenek, emberek és állatok egyazon világba tartoznak: azonos módon élnek és gondolkodnak, olykor egészem összemosódnak ill. egymásba átváltoznak. Köztük a különbség nem igazán minőségi, inkább csak mennyiségi. Ezzel szemben a Bibliában éles határvonal választja el az egyetlen Teremtőt az összes teremtménytől. Isten egymaga alkotta meg az egész látható és láthatatlan világot, és a teremtés után is megmaradt a világ abszolút urának, nem oldódott fel benne.

Ennek az igazi Istennek a megismerése minden időben óriási élmény volt az őszinte istenkeresők számára, az antik világ emberszabású isteneiből kiábrándult lelkeknek éppúgy, mint a filozófusok isteneiben csalódott Blaise Pascalnak.

A nem hívő emberek számára Isten transzcendenciája természetesen semmit sem jelent. Ám ugyanennek az igazságnak a másik oldala az ő számukra is óriási jelentőséggel bír. Isten egyedüli világföllettségének hite ugyanis magában foglalja a teremtett világ radikális mitológiátlanítását. A Biblia megfosztja isteni jellegétől a négy őselemet, az égitesteket, a Földet és a rajta élő növényeket, állatokat, embereket. A természet nem imádandó istenség, hanem az emberi megfigyelés és szabad kutatás tárgya. Ez a szemléletváltás robbantotta be az európai és a belőle sarjadt észak-amerikai természettudományos fejlődés láncreakcióját, amelynek sehol másutt nincs párhuzama.

/Hogy azután az európai ember nemcsak megismerni és használatba venni, hanem a végsőkéig kihasználni és kimeríteni iparkodik a természet kínálta lehetőségeket, már nem az isteni felhatalmazásból, hanem az azt figyelmen kívül hagyó emberi kapzsiságból következik. Az 1Mózes 2,15 szerint ugyanis Isten azzal a megbízással bocsátotta az ember rendelkezésére a maga tulajdonát, hogy azt művelje és őrizze. Ma úgy tűnik, mintha a saját kárunkon okulva, lassan visszatárlálnánk Isten gondolatához./

Jézus Krisztus

a transzcendens Isten leghitelesebb képmása ezen a földön, mivel benne Isten Lelke lakott a maga teljességében. Jézus kilóg az emberiség nagy tanítóinak, jótevőinek és vallásalapítóinak sorából. A vele és általa történt csodák, minden evilági kategóriát meghaladó bölcsessége, határtalan szeretete, önmaga teljes feláldozása és végül feltámadása meggyőző bizonyosságai annak, hogy benne maga Isten jelentette ki magát egyedülálló módon. A keresztyénség többlete nem a keresztyén hívek másoknál különb voltában ragadható meg /mert ott azt nem fogjuk megtalálni/, hanem kizárólag Jézus Krisztus páratlan személyiségében és evangéliumában.

Egészen természetes, hogy a keresztyénséget egyetemesen befogadó Európa Isten előtti hódolata elsősorban a Krisztus-misztikában és a köréje fonódó irodalmi, zenei és képzőművészeti alkotásokban nyert kifejezést.

Jézus az istenségében és váltságművében hinni nem tudók számára is megkerülhetetlen kihívást jelent. Mindig voltak, akik elkeseredett harcot vívtak ellene, és mindig voltak, akik egy áhított igaz emberség legtökéletesebb példáját látták benne. És ez így van ma is.

Isten előtt minden ember egyenlő értékű

Jézus nem ismert értékkülönbséget férfi és nő, gazdag és szegény, úr és szolga, öreg és fiatal, egészséges és beteg, tanult és tanulatlan, előkelő és közember, farizeus és vámszedő, zsidó és nem zsidó között. Mindenkihez ugyanazzal az isteni szeretettel közeledett.

Ez az elvi egyenértékűség és az ebből fakadó lelki testvériség jellemezte az első keresztyén gyülekezeteket és a későbbiekben az összes ébredési mozgalmat.

Nyilvánvaló, hogy ebből nyert új meg új impulzusokat az általános egyenjogúságért és esélyegyenlőségért folyó küzdelem - éppen Európában.

/Hogy e küzdelemben az értékegyenlőség összemosódik a „mindenki mindenre alkalmas” vagy a „minden emberi megnyilvánulás azonos értékű” parttalan felfogással, már nem vezethető vissza Jézusra. Ő a beteg embert egyenlő értékűnek tartotta az egészségessel, de a betegséget az egészséggel már nem. És pontosan tudta, kivel hogy kell beszélni, és kire mit lehet rábízni./

Az emberi szeretet forrása: Isten szeretete

A normális emberi együttélés alapköve a szeretet. Ezt tanítja minden vallás, meg az összes bölcs, humanista és pszichológus. A Bibliába foglalt kinyilatkoztatás sajátossága abban áll, hogy a szeretet forrásának nem az emberi szívet, hanem magát az Istent tartja, mégpedig nem spekulatív alapon, hanem konkrét tapasztalatokban átélhetően. Végeredményben erről szól az egész Biblia.

A szeretetben való együttélés külső rendjét minden időben törvényekkel szabályozták. Ezek közé tartozik a Tízparancsolat is, amely azonban – jellemző módon – nem a társadalmi együttélést kordában tartó törvényekkel kezdődik, hanem azzal, hogy mit tett Isten már eddig is Izraelért /ti. hogy kihozta őt az egyiptomi szolgaságból/. Ez után az következik, hogy az Isten hatalmát és kegyelmét megtapasztaló nép hogyan viszonyuljon szabadító Urához. Csak harmadjára jönnek a társadalmi életre vonatkozó rendelkezések, mégpedig nem felszólító, hanem kijelentő módban, mintegy az Isten és népe közti szövetségből természetesen következő magatartásformák: Te pedig nem fogsz ölteni, nem fogsz lopni... /érted?!/, mert én vagyok a te Istened. E nélkül a transzcendens háttér nélkül a Tízparancsolat a levegőben lóg, és a jogszolgáltatás céljaira teljesen alkalmatlan. Nincs meghatározva, hogy mi számít ölésnek vagy lopásnak, s hogy mivel büntetendő az, aki azokat elköveti. A Tízparancsolat az Istennel szövetségben élő nép /tagjainak/ lelkiismeretét szólítja meg; Isten tekintélye nélkül semmi súlya nincs. Akik a Tízparancsolat bevezetőjével és első négy parancsolatával nem tudnak mit kezdeni, azok rendszerint hihetetlen „nagyvonalúsággal” teszik túl magukat a többi parancsolaton.

Amikor Jézust a törvény legfontosabb parancsolata felől faggatták, ő így válaszolt: „Szeresd az Urat, a te Istenedet teljes szíveddel, teljes lelkeddel és teljes értelmekkel! – ez az első és legfőbb parancsolat. A második ehhez hasonló: „Úgy szeresd a felebarátodat, mint saját magadat!” /Mt 22, 37-39/ A törvénynek ezt a summázását megtaláljuk már az Ószövetségben is / 5 Móz 6,4-5 és 3 Móz 19,18/, Jézus arra hívja fel a figyelmet, hogy az Istennel való szeretetkapcsolat előtte jár az emberek közötti szeretetkapcsolatnak. „Új parancsolatot adok nektek – mondta a tanítványaitól búcsúzók Jézus: „Ahogy én szerettemlek

titeket, úgy szeressétek ti is egymást!” /Jn13,43/ Mert a mi szeretetünk Isten megelőző, feltétel nélküli szeretetéből táplálkozik.

János apostol ezt így fejt ki: „Szeretteim, szeressük egymást, mert a szeretet Istentől van, és aki szeret, az Istentől született, és ismeri Istent, aki pedig nem szeret, az nem ismerte meg Istent, mert az Isten szeretet. Abban nyilvánult meg Isten irántunk való szeretete, hogy egyszülött Fiát küldte el a világba, hogy általa életet nyerjünk. Ebben van a szeretet /alapja/, és nem abban, hogy mi szeretjük Istent, hanem abban, hogy Ő szeretett minket, és elküldte a Fiát engesztelő áldozatul a mi bűneinkért. Szeretteim, ha így szeretett bennünket az Isten, akkor mi is tartozunk azzal, hogy szeressük egymást” / 1 Jn 4,7-11/

Isten szeretetének átélése indította az első keresztyéneket javaik megosztására és az özvegyekről való gondoskodására. És ez indította az európai keresztyéneket a rászorulókkal való folyamatos törődésre: a közkórházak, árvaházak, lelencotthonok, öregotthonok, fogyatékos otthonok, egyáltalán a szociális védőháló és különböző karitatív intézmények felállítására. Mindez csak Európában /és filiaiban/ lett magától értetődő, egyebütt korántsem.

/Hogy azután az Istentől elvonatkoztatott, önkényesen értelmezett „szeretet” hová vezet, azt bőszesen illusztrálják korunk liberalizmusának túlkapásai. /

Lineáris időszemlélet

A primitív népek kétféle időt ismernek: az aktuálist /itt és most/ és a nem aktuálist /múlt, jövő, vagy most – de nem itt./ A kínaiak, hinduk, görögök és sok más nagy kultúrájú nép a ciklikus időszemlélet mellett táborozott le. A Biblia időszemlélete lineáris. E szerint a világtörténelem nem összefüggéstelen, pontszerű események halmaza, de nem is örökös körben forgás, hanem valahonnan valahová tartó folyamatos előrehaladás. A bibliakutatók szerint ezt a szemléletet Isten nagy tetteinek és ígéreteinek sorba fűzése alakította ki, már az Ószövetségben. Ez volt Jézus időszemlélete is – és így a keresztyénségé is.

A lineáris időszemlélet azt európai gondolkodás meghatározó tényezőjévé vált. Ez lett az alapja a társadalmi haladásba vetett rendíthetetlen hitnek, és ebből nőttek ki a különféle fejlődésméletek és utópiák Morustól Marxig.

A Biblia szerint a világtörténelem a teremtéstől az újjáteremtés felé tart, és Isten országába torkollik. Ezt a folyamatot Ő tartja kézben, s a végkifejlet nem a spontán evolúció végeredménye lesz, hanem Isten végső nagy üdvtette.

Talán e néhány példa is elég annak bizonyítására, hogy mekkora hatása volt a Bibliába foglalt isteni kijelentésnek az európai emberek gondolkodására. És ezt a tényt nem cáfolja, hanem csak pontosítja, hogy ez a hatás lassan, fokozatosan, ellentmondások és visszaesések között érvényesült és érvényesül ma is.